

ANUL XXIX
Chişinău

Limba ROMÂNĂ

Revistă de știință și cultură

Nr. 4 (254) 2019

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE
ACADEMIEI ROMÂNE

limba
ROMÂNĂ

Revistă de știință și cultură

Nr. 4 (254), octombrie – decembrie 2019

CHIȘINĂU

R|O|M|Â|N|Ă

Apare la Chișinău din 1991

ISSN 0235-9111

- Fondatori** Ion DUMENIUK, Nicolae MĂTCAȘ, Alexandru BANTOȘ
- Editor** Echipa redacției
- Redactor-șef** Alexandru BANTOȘ
- Redactor-șef adjunct** Ana BANTOȘ
- Secretar general de redacție** Alex MARCHITAN
- Redactori** Jana CIOLPAN
Viorica-Ela CARAMAN
- Concepție grafică** Mihai BACINSCHI
- Coperta** Coperta I-a: Pavel Turuta, *Efemerul și veșnicul timp*, ulei, pânză (fragment)
- Colegiul de redacție** Ștefan AFLOROAEI (Iași), Gheorghe Mihai BÂRLEA (Baia Mare), Iurie BOJONCĂ (Veneția), Iulian BOLDEA (Târgu-Mureș), Mircea BORGILĂ (Cluj), Gheorghe CHIVU (București), Dorin CIMPOEȘU (București), Ion CIOCANU, Theodor CODREANU (Huși), Mircea COLOȘENCO (București), Mircea A. DIACONU (Suceava), Stelian DUMISTRĂCEL (Iași), Andrei EȘANU, Nicolae FELECAN (Baia Mare), Ion I. IONESCU (Iași), Nicolae MĂTCAȘ, Ioan MILICĂ (Iași), Vlad MISCHEVCA, Viorica MOLEA, Cristinel MUNTEANU (Brăila), Eugen MUNTEANU (Iași), Sergiu MUSTEAȚĂ, Ioan-Aurel POP (București), Adrian Dinu RACHIERU (Timișoara), Mina-Maria RUSU (București), Ala SAINENCO (Botoșani), Victor SPINEI (București), Constantin ȘCHIOPU, Victor A. VOICU (București)

Orice articol publicat în revista „Limba Română” reflectă punctul de vedere al autorului și nu coincide neapărat cu cel al redacției.

Textele nepublicate nu se recenzează și nu se restituie.

Revista „Limba Română” este editată cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor – Academia Română

Pentru corespondență:

**Ap. 226, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 64, Chișinău,
MD-2001, Republica Moldova. Tel.: (+373) 22 23 44 12, (+373) 22 23 87 03
e-mail: limbaromanachisinau@gmail.com
pagina web: www.limbaromana.md**

SUMAR

DIMENSIUNI ALE UNITĂȚII NOASTRE

Arcadie SUCEVEANU

Limba română – memorie, cetate și stindard 7

Ilie ȘANDRU

Sărbătoarea „Limba noastră cea română” și Grigore Vieru, din eternitate, ne-au chemat în Basarabia! 20

FAȚEȚELE CUVÂNTULUI

Ioan-Aurel POP

A treia cea mai mare locație din lume în anul 2020 28

COȘERIANA

Eugenia BOJOGA

Actualitatea și viitorul gândirii lui Eugeniu Coșeriu 32

Johannes KABATEK, Cristina BLEORȚU

Dincolo de structuralism. Scrisori către Eugeniu Coșeriu și istoria lingvisticii în secolul al XX-lea 45

Eugen MUNTEANU

O revelație documentară: 17 scrisori inedite ale lui Gheorghe Ivănescu către Eugeniu Coșeriu (II) 50

INTERFERENȚE

Cristinel MUNTEANU

**„Absența normei este barbarie”.
Dinspre Coșeriu către Ortega y Gasset** 62

CUVINTE DEZVELITE

Stelian DUMISTRĂCEL

De-ale permanențelor 69

EX CIVITAS

Ștefan AFLOROAEI

Despre noua condiție a omului european 73

Ion I. IONESCU

Considerente privind relațiile dintre forțele de ordine și populație 86

POESIS

- Ana BANTOȘ
Ipostasurile și ispitirile poeziei lui Gheorghe Mihai Bârlea 108
- Gheorghe Mihai BÂRLEA
Altceva; Bunavestire; Parabola fericirilor; În mijlocul viei; Ceremonialul de seară; Bocet maramureșean; Ultimul vis; Poveste de război; Vraja banalității 112
- Nicolae MĂTCAȘ
Țara mea de dincolo de sârmă; Mă doare rău memoria când, vie...; Acele vremi par vremi demult apuse; Au cum să fi în stare să-l sacrifici...; N-ai cum proba cât vor lătra în țară; Să n-ai trecut de glorie, nat select; Nu crezi c-ar fi, Stăpâne, mai cu gust?...; Că nu e mûsai să devii poet; Popoare mari sau țări cât o furnică; Nu este-o lege și-ntre dobitoace?...; Deși nu le-am trăit pe pielea mea; Prin ei respiră ape, codri, munți; N-ar fi un fir de iarbă să dispară; Să fii mamăie tu sau băt polândrii; Să sară, zice el, pân-la Baikal; Nici goală țol, în negru voal mireasă 117

CUM SCRIA EMINESCU?

- Nicolae GEORGESCU
Arta de a scrie pe vremea lui Eminescu 127

INEDIT

- Mircea COLOȘENCO
Shakespeare... enigmist 137

CRITICĂ. ESEU

- Adrian Dinu RACHIERU
Mihail Sadoveanu, un prozator „reeducat”? 141
- Elena ȚAU
Perspectiva internă și cea externă: incursiuni teoretice 153
- Dorina ROTARI
Teorii și practici ale rescrierii 164

IN MEMORIAM

- Ana BANTOȘ
Leonida Lari: *Dar este și un spațiu profund din care începe zidirea* 176
- Leonida LARI
**Artistul și lumea; Vânt de toamnă; Vreau să te uit; Viața;
 Prietena mea, Tristețe; Mi-e dor de tine ca de-o poezie...;
 Rugă de taină** 185

REGISTRU ACTUAL

- Dorin CIMPOEȘU
Regimul – o guvernare eșuată lamentabil (2016 – 2019) 191

STARE DE VEGHE

- Mircea DRUC
Cine, cum și de ce? *De unde am pornit și unde am ajuns* 214

LECȚIILE ISTORIEI

- Ioan SCURTU
Despre istoria unirii Basarabiei cu România 230
- Gheorghe NEGRU, Elena NEGRU
**Limitarea contactelor umane și izolarea etnoculturală a românilor
 din RSSM și RSR (1970-1980)** 238
- Vlad MISCHEVCA
Amiralul din fabulă (Misiunile ratate ale amiralului Ciceagov în 1812) 254

FĂURITORI AI UNIRII

- Ion CONSTANTIN
Gherman Pântea – primar al Odesei 277

RECURS LA PATRIMONIU

- Camil MUREȘANU
Istorie și cunoaștere 307

EVENIMENT

- Nicole FELECAN
Conferința internațională de onomastică „Numele și numirea” 323

ANIVERSĂRI

- Viorica MOLEA
Irina Condrea – distinsă personalitate în educație și cercetare 330

DIALOGUL ARTELOR

- Iurie BOJONCĂ în dialog cu Pavel TURUTA
**Când eu sunt în totalitate numai al meu sau
 Despre ultima „halucinație”** 335
- Pavel TURUTA
Efemerul și veșnicul timp I-XVI

DE LA GROTESC LA SUBLIM

- Eugenia DODON
Pleonasmul și tautologia – manifestări ale redundanței lingvistice 340
- Angela SAVIN-ZGARDAN
**Rezultatele monitorizării posturilor de televiziune
 din Republica Moldova (Erori privind sintaxa)** 353
- Larisa GURĂU
Considerații asupra normei fonologice 364

LIMBAJ ȘI COMUNICARE

- Alexandra GHERASIM
**Categorii gramaticale explicite și implicite
 și reflexele lor în comunicare** 370
- Viorica MOLEA
Regionalismele – variantă diatopică a limbii române 377

VIAȚA FĂRĂ MACHIAJ

- Antonina SĂRBU în dialog cu Nicolae ISCHIMJI
Pe jos prin Chișinău 386

Johannes KABATEK

Cristina BLEORȚU

Dincolo de structuralism. Scrisori către Eugeniu Coșeriu și istoria lingvisticii în secolul al XX-lea

J. K. – profesor universitar doctor, șeful Catedrei de limbi romanice a Universității din Zürich (Elveția). Este unul dintre cei mai mari promotori ai lingvisticii coșeriene, director al Arhivelor Eugeniu Coșeriu.

Pe 1 aprilie 2019 ceream Fundației Naționale de Știință din Elveția (*Swiss National Science Foundation*) un proiect legat de scrisorile și manuscrisele lui Eugeniu Coșeriu („*Über den Strukturalismus hinaus*“ – *Briefe an Eugenio Coseriu und die Geschichte der Linguistik im 20. Jahrhundert*). Cinci luni mai târziu, pe 30 septembrie 2019, acesta primea finanțare pe o durată de 4 ani (1.10.2019–30.09.2023).

Printre obiectivele pe care ni le propunem în cadrul proiectului menționăm:

1) clasificarea cronologică a scrisorilor (printre autori se numără Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Maria Manoliu, Boris Cazacu, Stelian Dumistrăcel, Dorel Finaru, Eugen Munteanu, Gheorghe Moldoveanu, Marius Sala, Emilio Alarcos Llorach, Leiv Flydal, Roman Jakobson, Rudi Keller, Yakov Malkiel, Ramón Menéndez Pidal, Tomás Navarro Tomás, Antonio Quilis, Uriel Weinreich etc.) și digitalizarea unui număr redus (5 000 de scrisori din perioada montevideană);

2) crearea unei pagini on-line cu scrisorile coșeriene unde acestea vor fi prezentate având

C. B. – doctor în științe, cercetătoare, Universitatea din Zürich (Elveția). Autoare a numeroase articole. Participantă la realizarea unor proiecte internaționale de la Universitățile din Barcelona, Oviedo, Zürich, Iași.

în vedere originalul, transcrierea și comentariile realizate de Eugeniu Coșeriu;

3) analizarea a patru concepte: *normă, pragmatică, schimbare lingvistică și variație lingvistică*, comentate în diferite scrisori;

4) reactivarea revistei „Energiea”;

5) organizarea unui curs de masterat „Editio epistularum”, unde studenții vor învăța să transcrie și să editeze scrisorile;

6) publicarea unor monografii plecând de la cele peste 1 000 de manuscrise inedite care se află la Arhiva din Tübingen;

7) organizarea a două congrese (iunie 2021 și toamna anului 2023).

În acest număr al revistei „Limba Română” am decis să prezentăm două din nenumăratele scrisori pe care le vom studia în cadrul acestui proiect de la Universitatea din Zürich, o mică mostră din acest valoros tezaur lingvistic de care dispunem; este vorba de o scrisoare a lui Eugeniu Coșeriu către Marius Sala (6.VII.1960), pe care am recuperat-o cu ajutorul doamnei Marina Sala, și o scrisoare de la Marius Sala (22. IX.1960), probabil este vorba de răspunsul la răvașul din 6 iulie.

Montevideo, 6 iulie 1960

Iubite Domnule Sala,

Cîteva cuvinte din fugă ca să îți mulțumesc din nou și să te înștiințez că mi-au sosit toate publicațiile trimise pe data de 22 aprilie și pe data de 13 mai, afară de: Drăganu, Elemente de sintaxă (ai pus-o poate în alt pachet?). Nici nu trebuie să-ți mai spun că a fost pentru mine o adevărată sărbătoare. Din LR îmi lipsesc acum numai I și VIII – 3, 4; din SCL, numai II, V și IX, 4. Se vor mai putea găsi? Eu aș dori nespuse să am aceste două colecții complete și îmi pun toată nădejdea în d-ta. În schimb, din cele trimise la 11 decembrie 1959 (data pachetelor poștașe) nu mi-au sosit nici pînă acum: I. Iordan, Lingvistica romînească și I. Iordan, Introducere în lingvistica romanică, 1957 (e vorba despre cursul litografiat de care-mi scriai?); drept aceea, cred că trebuie să le

considerăm ca definitiv pierdute și te rog mult să cauți să mi se trimită din nou (parcă-i un făcut: tocmai lucrările d-lui Iordan, care mă interesează peste măsură, nu-mi sosesc!). La 13 mai mi-ai trimis, între altele, Vianu, Problemele metaforei; dar eu de Vianu nu cerusem această carte, pe care o aveam (mi-a fost trimisă de trei ori!), ci Probleme de stil și artă literară, ESPLA 1955, și De la Varlaam la Sadoveanu, 1958.

Văd că n-ai primit unele dintre publicațiile pe care ți le-am trimis demult. Tocmai ne miram cu Rona că nu dăduseși nicio știre despre cărțulia de dialectologie, dar acum se explică. Și trebuie să te asigur că de aici publicațiile s-au trimis (în fiecare rînd le-am dus eu personal la poștă și le-am trimis recomandat), așa că trebuie să se fi rătăcit la București, poate chiar la Institutul de Lingvistică (nu s-ar putea să le fi luat în primire altcineva în absența d-tale?). Ca să-ți pot trimite din nou unele lucrări pe care nu le vei fi primit, îți dau aici o listă cu publicațiile noastre care ți s-au trimis (de celelalte n-am însemnare):

Coseriu, Geografia lingüística; Coseriu, Determinación y entorno (extr. din „Rom. Jahrbuch”); Coseriu, Logicismo (în portugheză); Coseriu, Sincronía; Coseriu, Logicismo (în spaniolă); Rona, Aspectos metodológicos de la dialectología hispanoamericana; Rein, Cassirer; Rona, Reseñas (extras din „Rev. Brasileira de Filol.”); Altuchow, Tarkasamgraha; Meo Zilio, Morfemi con valore stilistico; Coseriu, La creación metafórica; Rona, reseña Rabanales; Coseriu, Construcciones con verbos de movimiento. Spune-mi, te rog, care nu ți-au parvenit.

Acum cîteva zile ți-am trimis din nou „Buletinul de Fil.”. Cu articolul despre iudeo-spaniolă și lucrarea lui Rona. Dacă cumva, mai tîrziu îți sosesc și cele trimise mai demult, dă-le, te rog, altcuiva sau unei bibliotecii. În schimb, nu-ți mai pot trimite, cel puțin deocamdată, La creación metafórica: nici nu mai știu cum izbutisem să scripuesc exemplarul pe care ți l-am trimis, și acum va fi foarte greu să găsesc altul. Dar voi face tot posibilul. I-am scris din nou lui Rabanales ca să-ți trimită lucrarea despre metafore și ca să vă trimită la Institut și d-tale personal volumele disponibile din BIFUCh; sper că le veți primi curînd: dacă nu, îl pisez din nou. Cărțile de dialectologie de la Buenos Aires încă nu mi-au sosit, ceea ce nu se explică (poate Guitarte ți le-a trimis direct? – că-i spusese că erau pentru d-ta).

Rona, pe care zici că nu-l cunoști, e un elev al meu (deși e mai în vîrstă decît mine), slovac de origine, care, după cîteva experiențe nefericite în lingvistica indoeuropeană, s-a convins că vocația lui e dialectologia hispanoamericană și acum lucrează destul de bine în acest domeniu, aplicînd unele idei ale mele cu privire la dialectologie, expuse în comunicarea pregătită pentru Congresul de la Pôrto Alegre și, mai pe larg, într-o carte la care lucrez („Arquitectura y estructura de la lengua”). El ar dori să primească din România Atlasul nou și DLRLC (din ediția mică, DLRM, am avea nevoie de un exemplar și pentru Departament). Nu s-a ocupat pînă acum cu romîna (dedicația romînească i-am dictat-o eu mai mult în glumă), dar acum va trebui să învețe pentru că a fost invitat la cursurile de vară de la Sinaia. De la Rona vei putea afla mai multe despre activitatea noastră științifică și despre cercetările pe care le avem în curs; tot lui îi vei putea da și cărți pentru mine.[...]

Te rog mult să transmiți salutările mele călduroase domnilor Iordan, Rosetti și Graur și tuturor prietenilor mai tineri.

Cu multe urări de bine și cu nestrămutată prietenie

Al d-tale

Eugeniu COȘERIU

P. S.: De la Institutul de Folclor am primit Revista și multe alte publicații, care de care mai minunate. În schimb, de la d-lul Graur încă n-am primit „Introducerea”; de aceea te rog să te îngrijești să mi se trimită. Cînd îmi mai trimiți cîte ceva, te-aș ruga mult să începi cu numerele care-mi lipsesc din LR și SCL, cu cărțile d-lui Iordan și cu cele două lucrări ale lui Drăganu (Elemente și, mai ales, Istoria). Încă o dată îți mulțumesc din toată inima.

* * *

București, 22.IX.1960

Mult stimată și iubite domnule Profesor,

Reîntors din concediu, mă grăbesc să vă scriu. Îmi pare foarte rău că n-am putut să-l întîlnesc la plecare pe dl. Rona: în ultimele zile m-am îmbolnăvit și n-am mai putut sta în București să-l văd. V-am trimis car-

tea lui Pușcariu de-atunci. Nu știu dacă ați primit-o. Îmi pare rău că dintr-o neînțelegere a rămas aici atlasul (cele 3 volume mari!). Voi vedea ce voi face cu ele: să vorbesc și cu prof. Jordan și Petrovici.

Acum am mai obținut două lucrări pentru dvs. (De la Varlaam la Sadoveanu și cartea lui Vianu). Vi le voi trimite când se trimit ultimele numere din SCL (2/1960) și RL (1/1960).

Vă rog să transmiteți salutări dlui. Rona și regrete că nu l-am întâlnit și la plecare. Aș fi curios dacă a ajuns cu bine și dacă a reușit să meargă și prin Ecuador, așa cum dorea. Cărțile lui, lăsate la Serrano, ca și altele promise de mine le va primi. Abia peste o săptămână vor pleca fiindcă sîntem ocupați eu și Serrano, cu altceva.

Am primit de la Buenos Aires cele două lucrări din BDH pentru care vă mulțumesc foarte mult. I-am mulțumit și lui Guitarte.

Nu v-am uitat. În măsura posibilului vă voi trimite toată lista cerută. Călinescu, Istoria lit. Rom., e epuizată de mult și greu accesibilă.

De la Rabanales am primit Introd. în sp. din Chile și alte două lucrări (una a lui Lenz) dar nu Uso tipológico. N-am primit nici un număr din revista lor. Eu am cerut să i se trimită multe.

Vă rog să primiți, mult stimate și iubite domnule Profesor, asigurarea deosebitei mele stime.

Marius SALA